

B

Za možem . . .

Slika iz našega kraja.

Spisal Podgoričan.

»In sedem žen bo tisti čas enega moža zgrabilo, rekoč: Svoj kruh bomo jedle in v svoja oblačila se bomo oblačile, le po tvojem imenu naj se imenujemo, odvzemi nam sramoto!«

Izaija, IV., 1.

I.

Komanov Marko je šel po vasi. Napol praznično oblečen je peljal za roko petletno hčerko, ki je komaj dotekala očeta.

»Lejte ga vdovca!« je dejal kmet Zaman delavcem na vrtu.

In takoj nato zavpije čez ograjo: »He — hej, Marko! Kako ti je vseč v novem stanu? Bo? . . .

»Ej, bilo bi . . . Toda? . . .«

In Marko postavi predse hčerko rekoč: »To! . . . To! . . . Ko bi tega ne bilo! . . .«

»Ej, pa si moral prej vedeti!« se zasmije Zaman.

Marko pa ni rad poslušal ohlapnega govorjenja, zlasti sedaj ne, ko je minilo komaj osem dni po njeni smrti. Zamrmra nekaj in gre s hčerko.

Zaman se je pa grohotal za njim: »Ta bode nosil kmalu šopek za klobukom.«

Takrat je pa vedela že vsa vas, da je vdovec Marko na vasi. Zaman je bil oblasten mož in je

govoril rad glasno, zlasti kadar se je s kom šalil. In ko se je zvedelo, da je na vasi vdovec, se je zbudilo v marsikaterem srcu sočutje, skipela je radovednost. Ljudje so postajali za vogali in se ozirali gori in doli, da bi videli vdovca, Komanovega Marka. Vsak ga je dobro poznal, vsak ga je tolikrat videl, tolikrat govoril ž njim, ko je bil še fant, potem mož; a vdovec je bil komaj osem dni in v tem času ni utegnil z vsakomer govoriti, a z vdovcem se vendar tako lahko govori . . .

Na Rojnikovem dvorišču so ženske izkidavale, ko se zasliši Zamanovo vpitje.

»Poglej, poglej, kaj ima Zaman, ker tako kriči!« pravi Rojnica. »Vsa vas ga je polna.«

Dninarica Liza šine na cesto, pa hitro odskoči nazaj, popravljač si lase, ki so se ji usipali izpod rute, pa pove skrivnostno: »Komanov Marko je na vasi . . .«

»Ta? . . . Ta vdovec? . . . Ali res?« se čudijo ženske, in prsti jim uhajajo v glavo, da si popravijo lase in rute; vse si ogledujejo predpasnike.

»Kaj išče?« omeni Rojnica, pa se pomakne k cesti, druge pa za njo, brskajoč z vilami po drobirju.

Dekla Marta je bila zadnja. Vse lase si je bila pogladila s čela, si prevezala ruto na glavi in popravila prsi. Rada bi stopila prav k cesti, toda ko si je ogledala bose noge, je videla, da so vse prižaste po golenicah od gnoja, da je kar zardela od sramote in se pomeknila nazaj. Sicer se ji je pa slučajno izpodrec razvezal, da so krila zdrsnila do tal; toda namesto prižastih nog se je pokazal raztrgan predpasnik, ki je tudi ni kdovekako priporočal, zato se je skrivala zadaj, da je ne vidi, kakršna je — vdovec Marko.

»Kam pa, Marko? . . . ga vpraša Rojnica. »Danes pohajkuješ, ko imamo vsi dovolj dela? . . . Varuj se, da česa ne zveš!«

Marko se ustavi.

»Briga me, kaj poreko! . . . K fari grem do župnika plačat opravilo za rajno.«

»O, sedaj seveda še nimaš drugih potov, pa jih bodeš še imel, hehehe! — Krepak si še.«

»Hihhi,« zahihljajo druge ženske; samo Marta je molče, toda hrepeneče gledala vánj.

»Kaj pa misliš, Rojnica? . . . Kaj? . . .«

»I — kaj? — Prost si zopet!«

»Jaz? . . . Glej jo! . . . Dva sta pa še doma . . .«

»I, kdo bi se menil za tak drobiž? . . . Dobiš jo, ako bodeš le želel . . .«

»Ne bodo se trgale záme, jaz pa tudi vánje ne bodem silil, saj imam otroke . . .«

»Pa gospodinje ne . . .«

»E, bo že kako . . . Sicer pa še prve nisem odpravil. Nekaj bodem še štel za njo . . . Dobra je bila . . .«

Otožen odide z otrokom . . .

Ženske se pa pomaknejo za njim z dvorišča, da vidijo vdovca.

In Rojnica, ki je imela moža, se posmehne zaničljivo in reče: »Ta je ne bo dobil. Le glejte ga, kako krivenca, pa tri otroke ima in pod nosom ščetine . . . Jaz bi jo rada poznala tisto, ki se bo smukala za njim . . .«

Marta in dninarice, ki niso bile omožene, pa niso videle nič grdega na Marku. Malo je res krivil noge, pa to ga ni kazilo, a brke pod nosom so se mu podale; otroke pa ljubi vsaka priletna devica . . .

»Ta jo dobi, kadar hoče,« ugovarja Liza . . .

»Gotovo! In ta tudi ne bode ostal brez nje,« pritrjuje postarna dninarica Čuka.

»Če bi ga ti vzela, druga vem, da bi ga ne,« jo zavrne zaničljivo Rojnica.

»Jaz precej! Pa tudi ti bi ga vzela brez premisleka, tudi ti — Rojnica! Sedaj seveda ne, ko imaš moža; ko bi ga pa ne imela . . . he — hej! . . .«

»Jaz, tega krivenceža? . . . Jaz? . . . O, za pet ran!« se zatogoti Rojnica. »Kaj pa misliš o meni?«

»Da bi ga vzela tudi takega, ki bi o berglah prišepal na vas, veš! . . . Sedaj si pa lahko izbirčna, ko ga že imaš.«

Marta hvaležno pogleda Čuko, se ji nasmehe in se je rahlo dotakne s komolcem, češ, prav si povedala.

Rojnica zardi v obraz od sramote, pa se zažene proti Čuki kričeč: »Kaj pa veš o meni, ti, ti, ki sama ne veš, kaj si . . . ti, ti, ki si ostala sama . . . ti, ki si grda, da te nobeden pogledal ni . . .«

»Grda gori ali doli, pa ponujala se nisem okoli. In tudi prežala nisem za nobenim, veš Rojnica, nič se ne togoti — kakor si ti. Ali več ne veš? . . .«

»Jaz sem prežala?« zavrisne Rojnica. »Ali ste slišale? . . . Čak! . . . Lej, pa te bodem . . .«

Rojnica zamahne z vilami proti Čuki in v očeh ji je bleščal ogenj sramote in togote.

»Jej! — Jej! . . . O, strah! . . . Čuka! . . . Rojnica! . . . O, Bog nas varuj!« vrišče druge ženske in ena pahne nazaj Čuko, druge se pa lotijo besneče Rojnice.

»Beži! . . . Ali si pri pameti?«

»Jaz ti pokažem! . . . Tvoj jezik!« sika Rojnica.

»Le daj me! . . . Pa je vendar res!« odgovarja Čuka trdovratno.

Pa bi se bile udarile, da jih ni osramotil Zaman.

Stal je na vrtu za ograjo in gledal za Markom, pa je videl, kako so se usule ženske z Rojnikovega dvorišča za njim. Pa se mu je dobro zdelo, Zamanu, da se je smejal in modroval: »Ej, te ženske! . . . Glejte, glejte! . . . Kakor čebele za medom.«

In videl je vse in slišal vse . . .

Ko je bila nevarnost, je šel z vrta in se grohotaje bližal: »Hahaha . . . Ali bi ga vse rade? . . . Rojnica enega nima dovolj . . . In Čuki se tudi cede sline . . . Seveda! . . . Hahaha . . . Možje smo vendar nekaj! . . .«

Kakor bi bil polil ženske z vodo. Togota je izginila in sram jih je bilo vpričo Zamana. Pa so bile brž enih misli.

»Kdo se meni za nje? . . . Kdo neki mara za katerega?«

»Ve! . . . Saj se boste še pobile za nje . . . Hahaha . . .«

»Zaradi dedcev! . . . I — kaj pak! . . . Kaj hlastaš! . . .«

Na vasi so se zbirali ljudje. Zato so se Rojnikove ženske pomikale na dvorišče.

Zaman je pa vpil, da ga je vse slišalo: »O, saj so pravili: Prišel bode čas, ko se ženske stepo za stol, ki je na njem sedel moški! . . . Hahaha!«

»Hahaha!« se zagrohotaajo gledavci.

»In tisti čas je tukaj!« vpije Zaman s povzdignjenim glasom.

»Hahaha!«

»Na! . . . Ali ste videle?« izpregovori Liza.

»Ali si sedaj sita?« omeni Rojnica Čuki.

»Ali si ti?« jo zavrne ta . . .

Martino srce je pa nesel s seboj vdovec Marko. In ona je šla v duhu za njim in ga gledala, gledala . . .

Zdel se ji je najlepši, najboljši mož.

Zato je vpila njena duša:

»Marko . . . Marko . . . Marko! . . .«

Vleklo jo je za njim.

II.

In Marko je šel dalje po vasi otožen, miren; saj ni slutil, kake brazde so ostajale za njim . . . saj ni čutil, kako so ranljiva ženska srca . . .

Pred Škendrovo hišo sta imeli mati in hčerka čeber perila in sta menciali, ko pride mimo Marko.

Mati ga prva zagleda in sune hčerko šepetajoč: »Ali ga vidiš?«

Lenčika se ozre, zardi, pa se obesi na čeber, popravljaajoč si zmršene lase, zgibajoč ruto po prsah, ogledujoč bele rokave . . .

In ko se približa, mu pomigne Škendrovka: »Marko, stopi sem, ako se ti ne mudi!« . . .

»Pa me bode videl tako! Kaj si bode mislil!« šepetne Lenčika, a vendar skrivaj pogleda na cesto, in v očeh ji je lesketalo hrepenenje.

Nekdaj so si bili Škendrovi in Komanovi v rodu, pa so šli še dandanes drug do drugega; ostali so si bili domači skozi rodove.

Zato stopi Marko z otrokom na tlak pred hišo in vpraša: »Kaj mi boste povedali, teta?«

»Boš ti kaj povedal . . . Kako pa sedaj?«

»Ej, da bi ne bilo tako! . . . Saj veste, teta! . . . Dobra je bila . . . Ž njo so zakopali tudi moje veselje . . . Hudo mi je . . .«

Obriše si solzo, ki mu je zalesketala v očeh.

»E, kaj hočeš! . . . Pretrpel si dosti ž njo . . . Dolgo je bolehal.«

»Ne rečem! . . . Trpel sem in trpela je tudi ona, pa ljubila sva se in tako bi še rad trpel . . .«

»E, pozabiš jo, mlad si še in drugo dobiš . . .«

»Drugo? . . . Da bi pozabil pokojno? . . . Jaz je nečem pozabiti . . .«

»Sedaj še ne, ko te njen spomin spremlja kakor senca, ker je ne moreš; pa senca izgine! . . .«

A Marko postavi predse hčerko in reče: »Ali jo vidite? . . . Ali ni ona? . . . Pa naj jo pozabim! Kako? . . . Kako? . . . Ah, teta, kako sem jo ljubil! . . .«

»Res, kakor ona.«

»Kaj ne? . . . In vidite, kako bi mogel trpeti, da bi jo pretepal mačeha? . . . Kako? . . . To mi povejte! . . . Veste, jaz ljubim otroke . . .«

»Prav imaš, saj si oče! Bo že kako! . . .«

Lenčika ga je ves čas pogledovala od strani in vlekla na uho njegove besede. Ko je slišala moža pripovedovati, kako je ljubil in kako še ljubi že pokojno ženo, je vstajala v njenem srcu neka neznanca nevoščljivost, iskrena želja tako ljubljena biti, vstajalo je neutешljivo hrepenenje, biti ljubljena od njega, ki je bil za ženo čista, nesebična ljubezen . . .

»Bo že kako, tudi jaz pravim . . . Vdal sem se volji božji . . . Naj pa gospodinji On, ki mi je vzal ženo!«

»Le njemu se izroči!«

»Pa nas pridite ob priliki obiskat!«

»Pa tudi ti se nas ne ogiblji . . .«

In šel je dalje po vasi, do fare, do župnika . . . a ni šel sam, ni šla ž njim samo hčerka, pridružilo se je njima tudi srce Škendrove Lenčike . . .

»Ali si ga slišala?« ogovori mati Lenčiko, ko odide Marko.

»Rad jo je imel.«

»Kdo bi si bil mislil! . . . Ženiti se bode pa moral . . . Pa vsaka ga ne bode dobila! . . . Ali si videla, kako ima rad otroke? Otrokom se bode morala pridobrikati, drugače ga nobena ne dobi. O, je pač res: otročje srce je ključ do srca očetovega! . . . Da bi vsaj ti takega dobila! . . .«

Lenčika pa še bolj zardi in se še bolj nagne v čeber, a duša njena je hrepenela: »O, ko bi vsaj tega dobila! . . .«

In ko je tako hrepenela, so vstajali v njeni duši načrti in v ušesih njenih so zveneje materine besede: »Otročje srce je ključ do srca očetovega . . .«

In kmalu je razumela globoki pomen besedi; hvaležno je pogledala mater in duša je zavriskala: »Za njim! . . . Za njim! . . .«

Pot do fare pelje mimo korita za vasjo.

Ko se Lenčika spomni tega, ji zaigra po vsem životu.

»Za njim! Za njim! . . .«

»Mati, jaz grem prat!« reče Lenčika, ko naloži škač mokrega perila.

»Ali ne pojdeš popoldne?«

»E, enkrat mi je oprati . . . A, sedaj se mi zdi, da ni pri koritu nobene druge; lahko bodem hitreje oprala, ker me nihče ne bode mudil.«

»Pa pojdi!«

Lenčika smukne v hišo, se pogleda v zrcalu, si poravna z glavnikom zmršene lase in premeni ruto za vratom. Preden pa gre, skoči v kamrico pod streho, odpre skrinjo in vzame nekaj v papir zavitega.

Odvije in veliko rdečebarvano medeno srce ji ostane v roki.

»O, ravno táko je še!« se ji izvije iz prsi. »O, da sem bila vsaj to kupila na semnju! Jaz ga ne bom snela, dati ga pravzaprav nimam komu, naj ga ima pa njegov otrok.«

Ej, Lenčika je bila dobro premislila, kako se pobere ključ do Markovega srca!

Medeno srce zavije nazaj, potisne v žep in gredoč še enkrat stopi pred zrcalo, ki je pa kar nič ni karalo. Mati ji pomaga zadeti škaf na glavo, in Lenčika gre.

Srečna je bila, zakaj vso pot ji je pravil neki glas: »O, saj druge poti ni nazaj, gotovo pride mimo korita in ti ga bodeš videla . . .«

A ko zavije po vasi, privpije za njo dekla Marta: »Čakaj, greva skupaj do vode! . . .«

»Kam pa ti?«

»Pa po korenje!« —

Marti ni bilo obstanka na Rojnikovem dvorišču. Marko je nesel s seboj njeno srce, in ona je morala za njim . . .

Pa kako? . . . Ali more? . . .

Posvetilo se ji je.

Rojnikova njiva leži prav ob poti do fare in na njivi raste pesa in korenje . . . ob tej njivi se vrne on.

In to je dobro!

»Za Markom! . . .«

Zasmeje se skrivaj in zasadi vile na kup, pa gre k vodnjaku, da si omije noge, ker so bile tako marogaste.

Tovarišice se ji čudijo in Rojnica se obregne:

»He, gospodična, kaj pa Vi? — Ali Vam smrdi?«

Ženske se zasmеjejo, a Marta odgovori nedolžno: »Grem po korenje na njivo.«

»Kaj? . . . O, seveda! . . . Lejte, lejte, kako si prebira delo! Ali jo vidite? . . . Le brž primi vile!«

»Jaz grem po korenje . . .«

»Da bi te! . . . Ali ga nimaš za danes dovolj doma? . . . Jutri pojdeš ponj!«

»Jutri bode dež . . .«

Ženske se ji posmehujejo, a Marta se ni dala premotiti in je opirala roke in noge in poslušala

oni tajni glas, ki se mu ni mogla, ni hotela vpirati.

»Za Markom! . . .«

»Vidite jo? . . . Taka je . . . Prav taka! . . . Pa jo še časih hvalite in zagovarjate . . . Sedaj pa vidite, kako sluša! . . . O, človek bi se snel od jeze . . . Kar preteknila bi jo, če bi se ne bala sodbe . . . Tako pa . . . O, sam Bog nam daj skoraj Božič, pa naj gre potem pulit korenje! . . . Čak! . . .«

Rojnica je rohnela, ženske so se ji smejale, Marta se je pa pod streho počesala, preoblekla ošpetelj in opasala bel, s čipkami obrobljen predpasnik . . . Gredoč je snela nov svitek in ga vrgla v procko, pa je šla po korenje na veliko jezo gospodinje . . .

»Vidite jo, kako se je nafrkala? . . . Vidite zlikani ošpetelj in nedeljski predpasnik? . . . Ha! . . . To nekaj pomeni! . . .«

»Kaj pa to?« se čudijo ženske in gledajo za njo ugibajoč.

A Marta je šla za njim . . .

III.

Za eno procko se kmalu napuli korenja, naj je zemlja še tako suha. Zato se je Marta obotavljala. Ko je izpulila koren, se je zravnala in se ozirala željno k fari. In pri tem ni mislila na korenje, mislila je nase in nanj . . .

»Vdovec je, in jaz sem sama, stara komaj trideset let, pa se mi jih ne pozna toliko. Skoraj bi mislila, da sem stara dvajset let, ko bi ne bila že dolgo na svetu, pa on seveda tega ne ve . . . In on je le malo starejši od mene in krepak je še . . . Res ima otroke, pa kaj to! . . . Strahovala bi jih . . . O, bi jim že pokazala, da bi mi ne zrastle čez glavo . . . Pa bi se zložno živelo . . . Seveda bi morala delati, pa saj trpim tudi sedaj celo za druge, a potem bi pa — zase. In to bi bilo dobro . . . Ej, pa kako bi bilo prijetno, ko bi ne bila več sama . . . Kako mora biti dekliču hudo, če ostane, ko si vedno

misli: lej, nihče ni maral zate . . . Ne, jaz ga moram dobiti! In tega dobim, tega Marka! Vse mu povem, kako bom gospodinjala, . . . kako bom strahovala njene otroke — le zakaj niso pomrli, — kako sem gospodarna; pa mi bode moral verjeti, ko mu povem, da sem si prislužila nekaj denarja, ker ga imam v hranilnici in nekaj še pri tej Rojnici, — o, saj ne bom pri njej do Božiča, — pa ni vrag, da bi me Marko ne vzel . . . Kje pa dobi tako? . . . Lej, že gre! . . .

Hitreje se pripogiba in puli korenje; ko se pa natančneje ozre, vidi, da nekdo drug prihaja.

»Pa ga le še ni! . . . Lej, kako sem se bila prestrašila. Vem, da mi je šla vsa kri v glavo. O, pa kako sem čudna, zato mi sili kri v glavo, ker se pripogibam; bom pa bolj rdeča, morebiti mu bom še bolj všeč. Pravzaprav bi se bila jaz že lahko omožila, ko bi bila taka kot druge, ki gredo venomer za njimi, da ga dobe tako ali tako; jaz nisem mogla biti taka, jaz sem čakala rajša pravega. In ta se mi zdi pravi, kakor nalašč zame. O, Bog je že prav naredil, da mu je umrla, . . . meni je bil namenjen, to vidim; samo ko bi teh otrok ne imel, ali pa ko bi samo pri teh bilo, pa kdo ve? . . . Dolgo ne bode mogel biti brez gospodinje. . . .«

Zdelo se ji je, da vidi nekaj črnega na poti od fare. Zasloni oči z roko, ker se ji je bleščalo, in motri ono črno stvar, ki se ji je bližala in bližala. Ko pa vidi otroka poleg človeka, ji zagomezi po vsem životu, vročina pritisne in kri se burneje pretaka po vseh žilah.

»On je!« dahne predse »Moj Marko! . . .«

Sedaj pa naloži procko s korenjem do locna, da je viselo na vse strani, potem si ogleda še enkrat gole noge in si uredi obleko, da bi ne bila kaka guba premalo . . .

Ko se Marko približa, izkuša Marta zadeti procko na glavo, toda — oj! — vse moči je izgubila; ni šlo in ni šlo, naj se je še tako vpirala. Zato se je proseče ozirala na pot proti Marku . . .

In on je videl Marto in procko in vedel, da je treba pomoči.

»Ti, neumnica, kaj pa nalagaš toliko, da ne moreš zmagati!« jo posvari Marko.

Pa on je bil dobrega srca. Stopi s poti med korenje in gre pomagat Marti.

»Odložiti bi bila morala, ko bi tebe ne bilo . . .«

»Zakaj pa nakladaš toliko, saj nisi samo za danes na svetu!«

Združene moči dvignejo procko od tal.

»Ti si pa res močna.«

Pogleda ga hvaležno in gre ž njim na pot.

Težko je bilo iti molče, težko govoriti o onem, kar je imela na srcu.

»Sedaj si opravil za njo, kaj ne?«

Marko prikima.

»Pa te je dosti veljala sedaj ob bolezni, kaj ne? Predolga je bila . . .«

»E, kaj to! . . . To nobenega nič ne boli, pa tudi ne skrbi.«

Marta je čutila, da ni zadela prave strune, pa je bila v zadregi, a on je molče peljal ob roki otroka.

»E, nisi užil dosti veselja ž njo, sedaj bodeš pa še trpel z njenimi otroki . . .«

»Saj so tudi moji, se bode že potrpelo . . .«

Marta se vgrizne v ustnice.

»Pa otroci se morajo tudi strahovati . . .«

»O, po potrebi . . .«

»Pa se bodeš ženil, potreboval bodeš gospodinje . . .«

»Kakor bode treba, sam svoj gospodar sem . . .«

»Tako je! . . . Pa izberi tako, da bo kaj vredna! Zdrava mora biti, delavna in močna, gospodarna, pa tudi imeti mora kaj . . . Katera si prej ni nič prihranila, tudi potem ne bode varčevala. O, saj jih poznaš . . .«

»Glej, glej, kako skrbiš . . .«

»Veš, da! Dolgo te že poznam, pa bi rada, da bi se ti dobro godilo . . .«

In tako so prišli mimo korita, kjer je Sken-drova Lenčika devala ravno posodo s perilom na glavo.

»Ti si pa močna,« se nasmeje Marko. »In hitro si oprala . . .«

»O, jaz bi ga bila več,« omeni Marta.

»Jaz pa bi bila tudi dvakrat toliko korenja prinesla kakor ti,« jo zavrne Lenčika in zardi od sramote.

Bala se je, da bi Marko uganil, da je čakala njega.

Marti se togotno zablisnejo oči.

»Teško hodiš Micika!« ogovori Lenčika Markovo hčerko. »Kaj ne, Micika je?«

»Da, njeno ime nosi,« potrdi Marko in vpraša otroka: »Poznaš teto?«

Hčerka prikima.

Gredoč vzame Lenčika tisti zavitek iz žepa in ga stisne Markovi hčerki: »Na . . . Pa spravi, bodeš doma pogledala!«

Toda otrok je vselej radoveden. Precej izkuša razviti. Ko pa ni šlo ročno, dá očetu.

»Poglejte!«

»Kaj si ji pa dala?« reče Marko, vzame zavitek in ga razvije.

V roki mu je ostalo rdečeopisano medeno srce.

»O, o, o . . . Micika . . . lej . . . lej! . . .«

»Lejte! Lejte! . . .« vzklikne Marta pomenljivo in z jeznimi očmi ošine Lenčiko, ki je povešala oči in rdela . . .

Ah, Marta je bila od togote kar rjava, in zaničljiv smeh se ji je prikazal na obrazu, da je kar pihala . . .

»Pa še zrcalce ima,« omeni Marko . . . Na, Micika! Vidiš, kako te imajo teta radi . . . Le spravi, bodeš doma pokazala!«

Dekletce ima v roki srce in gredoč ogleduje Lenčiko, in ko ji ta ponudi roko, se je oprime otrok ljubeznivo.

»Vedve bi bili kmalu prijateljici,« se nasmehne Marko radovoljno. »Ali imaš rada teto?«

Otrok prikima.

»O, otrok ve, kdo se mu dobrika,« pristavi Marta in korači srdita.

Šli so vštric po poti. Marko po sredi z otrokom. Ob levem kraju Marta s procko, na desnem pa otrok in Lenčika s škafo.

Marta je koračila z nevoščljivo togoto v srcu, Lenčika z nejevoljo.

»Kaj se je prismolila?« sta mislili druga o drugi.

Za vasjo privozi naproti z volmi kmet Zaman. Na vozu pa so sedeli delavci in se šalili.

Marko in obe spremljevalki se umaknejo s pota. In ker je obe srce vleklo k njemu, sta stopili nehoté in nevedé obe s pota z Markom. Ena je stala na desni, druga na levi, ko so bibali voli z vozom mimo.

In ko so videli delavci vdovca Marka sredi žensk, so se suvali s komolci, si pomežikovali in namigovali . . .

»Viš! . . . Viš! . . . Viš! . . .«

»Hahaha . . .« se zasmije Zaman. »Da vidite! Ali nisem pravil? . . . Ta jo kmalu dobi! . . . He — hej, Marko! Tič si! . . . Komaj si pokopal eno, imaš že dve!«

»He, kako je moški sladak! . . . Kaj ne, punce?«

In voz je odšel.

Tudi Marko se je smejal in pogledal Marto na levi in Lenčiko na desni. Lenčika je bila rdeča od sramote in Marta od togote. Marko si je pa mislil: »To menda pa res nekaj pomeni!«

Pa se je še bolj smejal.

»Pa pojdimo, no, ker smo že skupaj!«

»Čeljust!« zavpije Marta za vozom.

Lenčika pogleda Marka in nato hitro pobira stopinje. Gorelo ji je na licih, gorelo pod nogami in jo peklo v srcu.

»Kaj bežiš . . . ali te je pogruntal?« vpije za njo Marta s škodoželjnim smehom in se ne umakne od njegove strani.

Lenčika je bežala pred njima, a ona sta šla za njo, in Marta si je mislila:

»Ni vrag, sedaj se bode vsaj name spomnil ta Marko!«

»Bog plati, Lenčika!« vpije Marko za njo, ko zavije domov.

Pa se vendar hvaležno ozre in odgovori:

»Nima za kaj!«

»Za eno srce!« se posmehne Marta. »Bog vé, kaj je z njim namerjala.«

»Kaj pa misliš —?« se začudi Marko.

»Ej, tihe vode . . .«

Marta zavije na Rojnikovo dvorišče, Marko pa gre svojo pot.

In spotoma je mislil na Marto in Lenčiko in obe primerjal kakor kupec blago.

»E, ta Marta je oblastna . . . Kako ti govori! . . . A Lenčika ima rada otroke. To sem videl! . . .«

In hipoma mu je vstalo vprašanje: »Katero bi ti vzел?«

Zasmejal se je pri tem spominu in spomnil Zamana.

»Hahaha . . .«

IV.

Rojnikove ženske so bile po dvorišču že vse pobrskale. Rojnica in Čuka sta si bili odpustili vse žalitve, pa so sedaj v zelniku osipajoč zelje složno trle Marto.

Rojnica je imela polna usta graje o njej tako, da so se druge kar čudile, da jo ima pri hiši tako žensko.

»Ali ste videle danes? Dela, kar se ji ravno ljubi; kadar pa ugleda ravno hlače na vasi, je ne udriži nihče; tako mrje za moškimi. Ako le more, prasne za njim, pa naj bode ta ali oni . . .«

»Dekleta, meni se nekaj sveti,« vpije Čuka. »Gotovo je šla za tem vdovcem.«

»A . . . a . . . a . . .«

»Jaz tudi to trdim, dekličiči!« povzame Rojnica. »Pa je tudi res, le glejte: polno vežo ima korenja,

pa gre ponj samo zato, ker drži mimo pot do fare, kamor je šel Marko... Pa recite, če ni res tako!... Pa kako se je zlikala!... Ali je treba biti tako nafrkana, kadar napravlja za prašiče?... Ha?... Zakaj je pa drugekrati taka kakor kak zmazek, da se človeku gabi?... To mi povejte!... «

»Ima ga!... «

»Uh!... «

Nato se vrne Marta. Odpasala si je bila predpasnik in preoblekla ošpetelj, pa je bila zopet navadna zamazana Marta.

»Sedaj šele si prišla z njive?« bevske Rojnica.
»Koliko si ga pa prinesla?«

»I, koliko!... Eno procko sem ga narvala, pa je nisem mogla naložiti... Komanov Marko mi je moral pomagati... «

»Nikar vsega ne povej!« jo uščene Čuka.

»Ali jo vidite?... Ali vam nisem pravila?... Samo ako se hlače prikažejo, pa udri za njimi...! O, bodeš kmalu lahko za njim blekinila, da bode le Božič... «

Marta zardi in se razsrdi: »Kaj mi pa hočete?... Za kom sem jaz šla?... «

»Kaj rasteš?... Saj si sama povedala!« jo zavrne Čuka.

»Jaz?«

»Ti!... Za Komanom si šla... «

»Vidite jo?... Taka je... Najprej sama vse pové, potem pa taji, ko jo obide sram.«

»Jaz za Komanom?... O, sv. Devica!... To ima pošten človek potem... «

»Kaj se delaš tako nevedno?... Kar povej!... Marko je tvoj!« ji nagaja Čuka.

»Marko?... Moj?... O, strah!... Sedaj pa vidim, da ničesar ne veste... Moj ni, ampak ena druga iz naše vasi ga lovi,« pripoveduje Marta.

»Katera?« se začudijo ženske in ugibljejo...

»O, saj sem vedela, da je nobena ne ugane... O, ta svetohlinka zna skrivati... Škendrova Lenčika tišči za vdovcem... «

»I, jej!... Ta mleza?... «

»Ravno ta!« . . .

»Sedaj se pa še na katero zanesi! . . . Pa zaupaj, če moreš! Kako pa ti veš? . . .«

Marta se škodoželjno nasmehne in se pobaha:

»Sama sem videla . . .« —

»Ti? . . . Kje pa? . . . Kako je bilo? . . .

»O, da vam povem . . .«

Ženske stopijo krog Marte in se naslonijo na motike.

»Vidite, ta mleza vam zna . . . V družbi pred vsakim moškim gleda hinavsko v tla, skrivaj jih pa prestreza. O, nikoli ne bodem pozabila, kaj sem vse videla . . . Vidite, jaz sem na njivi korenje pulila. Ravno sem bila procko natlačila, ko pride ta Marko mimo. Videl je, da ne morem zadeti vsega na glavo, mi je pa pomagal . . . Potem sva pa šla skupaj . . . Tam pri koritu pa naju prestreže Škendrova Lenčika, ta pobožna dekle . . . Tam je čakala Komanovega Marka . . . Seveda je prala ondi, pa jaz sem jo izpregledala, zakaj je prala ravno takrat . . . Samo zaradi njega! . . . Veste, no! . . . V žep je segla, pa dala nekaj v papir zavitega otroku — Marko razvije, pa ostane v roki — — veliko . . . medeno — srce, z zrcalcem na sredi in branjem okoli . . . O, seveda se je sramovala mene, da je kar oči pogreznila. Ali ste slišale, da se tako srce kupuje otrokom? . . . O, jaz nisem tako neumna, da bi to verjela . . . Srce je bilo namenjeno Marku! . . .«

»Marku!« prikimajo ženske . . .

»Saj ga ni pustil otroku snesti, da bode prebral doma. E, on že vé, ni tako neumen . . . Boste videle, kaj bode . . . Za njim bode tiščala . . . In da more ženska taka biti . . . Rajna je še goraka, pa ta Lenčika že sili vánj . . .

»Sramota!«

»Da le more taka biti . . . Jaz bi tega ne verjela, ko bi mi kdo pravil, pa sem videla sama! O, pa še nekdo je videl . . .«

»Zakaj si se bila pa ti vendar tako naličkala?« jo zmoti Čuka.

»I — jej! . . . Zato si kaj mislite? . . . Zato? . . .
Pa naj si človek dobro ime ohrani, ako more! . . .«

»Tako je, kakor sem rekla!« pravi Rojnica. »Pa menda ne mara za njo . . . Gotovo se mu je Škendrova usela na srce . . .«

»Jaz že ne bodem več pri vas,« zatuli Marta, pa zravna motiko in začne kopati. »To imam nameček za delo . . . O, ne bodem več pri vas, ne!« . . .

»Ker misliš, da ga bodeš dobila! . . .«

Nato Marta ne odgovori, ampak samo zdihuje. Lotile so se sedaj zelja tudi druge, a hkrati so obirale Marka in Lenčiko . . .

Škendrova Lenčika je pa bila otožna. Skrbelo jo je, kaj misli o njej Marko . . .

»Da bi te Marte ne bilo poleg, bi bila že kaj rekla otroku. Ah, pa ta mora biti za vsakim prva . . . Da je le ni sram . . .«

Molče je delala tisti dan in mislila samo nánj. Marko ji je bil vedno pred očmi in ji je ugajal bolj in bolj . . .

»O, ko bi ga vsaj dobila . . . Preskrbljena bi bila. Vsak ga hvali . . . In če ima otroke, kaj zato? . . . Rada bi jih imela, da bi me tudi on potem rad imel . . . Mati imajo prav . . . Nihče ne more svojih otrok zavreči . . . Pa tudi jaz njegovih ne bodem, ako me vzame . . . Njegova punčka se me ni nič bala . . . Kako je ogledovala tisto srce . . .«

Na Marto je bila pa vendar jezna. Da bi si malo olajšala srce, jo zatoži zvečer materi.

»Vi ne veste, Rojnikova Marta že smuka za Komanovim Markom.«

»O, saj pojdejo tudi druge za njim,« se zasmeye mati.

»Za njim bodo šle?« vpraša Lenčika prestrašena.

»O, šle, šle . . . Pa še kako! . . . Pa samo ena bode dobila pravi ključ . . .«

»O, da bi ga vsaj jaz!« si misli Lenčika in premišlja, kako bi ga dobila.

V.

Markova žena je dolgo hirala. Vse rože, pa tudi padar in konjederka ji niso mogli pomagati na noge. E, kadar se človeka prava loti, kaže vsem zdravnikom zobe.

»Jaz sem dozorela za ta svet,« je dejala večkrat bolnica ravnodušno.

»Kmalu ji bode zazvonilo,« si je mislil Marko in brisal oči.

Ljubil jo je in želel samo, da bi ozdravela zaradi njega, zaradi otrok, pa napósled je vendar spoznal, da je to le prazna želja.

»Vdovec bode naš Marko,« so se menili njeni starši. »Ženiti se bode moral zaradi otrok, zaradi gospodinjstva . . . Škoda! . . . škoda! . . . Kaj ji je treba umreti, Marko je dober, uboštva ni, razumela sta se in hudega ji ni bilo. Ej, škoda, škoda! . . .«

Takrat se pa stari posveti.

»Veš kaj, stari, mu bomo pa še eno hčer dali.«

»Da te treni! . . . Saj res, stara!«

»Jerica bi bila preskrbljena . . .«

»Na to nisem mislil . . . Kaj bode rekel Marko, ko mu jo ponudimo? . . .«

»Veš, ali mu je ni treba ponujati. Sam naj jo snubi!«

»Ako jo bode hotel.«

»Nastaviti se mu mora, da se ujame.«

»Ti si navihana!«

»Ej, človek si mora znati pomagati . . . Veš, Jerica naj hodi h Komanovim delat. Naj pokaže, kako zna gospodinjiti, pa se bode Marku priljubila in ni šent, da bi se ne naredilo . . .«

»O, ženske, ve znate! . . . Meni bi bilo prav . . .«

Kmalu potem je poznala ves načrt tudi Jerica.

»Pojdi, pa bodi priljudna, pridna in postrežljiva, tako, da te bode Marko pogrešal, ako mu ona umre . . . Veš, mož ne visi na vsaki kljuki! . . .«

Tako ji je naročila mati.

In Jerica je razumela in je šla h Komanovim. Pa je bila priljudna in pridna. Z bolno sestro je

bila osorna in zagatna, otroke je bunkala, da so kar bežali pred njo in večali, kadar je bila v hiši, sicer pa se je smejoč smukala za Markom venomer in ga vpraševala o tem in onem, pripovedovala sladko to in ono.

A on je gledal in poslušal in si mislil: »Glej, glej, ta bi pognala najrajša vse od hiše.«

In videl jo je, kako si svedra lase in jih spenja z dragimi bucikami. Videl je trdo likane predpasnike in bela krila s čipkami, s svilnatimi trakovi, garnirana vrhna krila, kočemajke z gostimi vrstami svetlih gumbov in našivov, pa se je smejal ob nedeljah in zmajeval z glavo.

Časih je dejal ženi: »Ti nisi bila taka . . . Glej, kako se nese, kako se ozira nazaj po sebi, da vidi, kako se gubi in pada krilo, kako ji ugaja šumenje trdih kril . . . Kaj neki bo? . . .

»Bog ve . . . Izvrgla se je . . . Saj prej ni bila taka . . .«

Marko je potreboval njene pomoči, zato je potrpel. Bolnica je zatožila sestro materi, ko jo je obiskala, pa brez uspeha. Mati jo je lehkodušno zavrnila: »Kaj češ, mlada je in zdrava; pustimo ji njeno veselje!«

Jerica je postala iz same priljudnosti vedno predrznejša.

Nekoč je brskala po skrinji. In ker je rada v vsako stvar vteknila nos, odpre tudi majhno škatlico. Ej, kako je zatrepetala. Med bombažem je zagledala nekaj blestečih uhanov in tak obroček. Hitro si ga primeri . . . Kakor bi bil za njo narejen, tako prav ji je bil. Kako se je to svetilo! . . . Kolikokrat si je želela svetlega prstana! In sedaj? . . . Želja je vstajala, pohlep je rasel, izkušnja je zmagovala. Namesto v škatlico, stisne prstan v pest in ga spusti v globoki žep . . .

Pa ni bila kar nič vznemirjena zaradi tega, ampak potolažila se je: »E, saj bode tako sčasoma vse moje.«

Tisti prstan je bil kupil Marko svoji nevesti.

Sedaj se je pa bleščal ob nedeljah na roki njene sestre. Ko je šla v cerkev, je segla za vasjo v žep in ko je potegnila roko iz žepa, se je zableščal prstan na njej. Hej, kako je sukala roko, da se je videl prstan! Knjigo je držala vedno tako, da je mogla prst s prstanom položiti na najbolj očitno mesto. Vrstnice so to videle in se nevoščljivo suvale: »Lej! . . . Lej! . . . Ta ima pa fanta! . . . «

Jerici je bilo to všeč, da se je kar muzala in izraz njenega obraza je dejal: »Ve pa nič! . . . Ve pa nič! . . . «

Dekletom je bilo hudo, kakor bi jim bil kdo korenček strgal.

»Katerega pa imaš —? . . . Kdo ti je dal prstan? . . . «

»Kaj pa komu mari? . . . «

Ej, pa vendar ni dolgo bahala s prstanom in zbujala radovednost in nevoščljivost.

Marko je nekoč nekaj brskal v skrinji. Odpre tudi škatlico, da vidi zlatnino. Poročna prstana ga spomnita najbolj veselega dne njegovega življenja. Pogreši pa prstan, ki ga je bil dal svoji nevesti. Začudi se, ker ga je žena navadno skrbno hranila, pa jo vpraša: »Kje imaš pa prstan?«

»Jaz nikjer . . . Spravljen mora biti . . . Ej, ne bodem ga več nosila, akoravno bi ga rada . . . «

»Ha! . . . Prstana ni! . . . «

»Poišči, morda se je kam zatrkjal! . . . Jaz ga nisem nikamor dejala in vem, da je bil v škatlici.«

»Ha! . . . Kje je? . . . Kje? . . . «

Marko je izmetal vse iz skrinje in preteknil vse špranje in kota . . . Pa ni bilo prstana.

Naslonil se je in premišljal, kje bi bil prstan. Sam ga ni del nikamor, ona ga ni nosila, uiti ne more nikamor, pa ga vendar ni in ga ni.

»Kam je prešel?« se vprašuje nejevoljen.

»Pa je vendar čudno, kje bi bil?« se čudi ona.

Čez nekaj časa se pa spomni Marko:

»Že vem! . . . Že vem! . . . Ha, da se že prej nisem domislil! Jera ga nosi.«

»Menda ne.«

»Boš videla . . . Že onidan sem slišal, da nosi Jerica prstan. Na vasi so se pogovarjali in ugibali, katerega fanta ima. Jaz sem se pa potegoval za njeno čast, ker nisem videl nikdar nobenega prstana na njeni roki. Pa ga mora že nositi, ker drugače bi ne govorili.«

»Uh, kakšna je! . . . «

»Ta prstan sem dal jaz tebi in ona ga ne bode nosila nikdar. Le naj se obriše! . . . «

»Uh, kakšna sestra je to!«

Marko je bil še poln nejevolje, ko pride Jerica v hišo.

»He, punca! -- Kje je moj prstan?«

Jerica zardi in pobesi oči.

»Kdaj si mi ga pa dal?«

»Uh, sram te bodi! Prstan ti bode dal?« se oglasi sestra.

»Saj si ga sama vzela . . . Le brž nazaj ž njim! . . . Ne boš delala med dekličiči zdražbe s prstanom . . . «

»Ali je to vama kaj mar?«

»Nič! . . . Kaj pa je tebi prstan mar? — He! . . . Le brž ga prinesi!«

Pa je šla na izbo v skrinjico in je jezna pri-tresla prstan v roki. Vrže ga na mizo in zasmehljivo reče: »Kateri ga boš pa dal?«

»Vun jo vrzi! . . . Domov jo spodi!« zastoka bolnica žalostna in jezna. »Ta bi še kmalu zdražbe naredila.«

»Kaj pa, če grem? — Saj imam kam . . . Misliš, da ga boš ti še dolgo nosila? . . . «

In Jerica se je vrnila k materi brez prstana. Kaj pak, povedala je, zakaj je prišla.

»Boš pa potlej prstan nosila, ko nje ne bo . . . Kaj misliš, da ti ga ne bode dal? — Komu pak? . . . Mu bodemo že povedali, kaj se spodobi in kaj bi bilo prav.«

Odslej je Jerica hodila brez prstana k maši. Nič ji ni bilo všeč, pa si je samo želela: »O, ko bi vsaj tisti prstan dobila!«

VI.

Ej, kako se poda prstan na dekliški roki! Sube mestne gospodične nosijo na dolgih prstih tanke obročke z velikimi belimi kamenčki, naša dekleta si pa krase žuljave, močne prste s širokimi zlatimi obročki z rdečimi kamenčki. Pa že vedo, zakaj. Kadar je tako, bodi ljubezen očita . . .

Škendrova Lenčika ni imela ljubega, pa tudi ne prstana. Ej, pa bi bila rada nosila prstan, in tudi za ljubim je hrepenela, za — vdovcem Markom. Tako daleč pa vendar še ni bila ljubezen, da bi se kazala na prstanu . . .

Takrat pa pride v vas Židek. Nosil je na jermenu prek ramen skrinjico. Hodil je po hišah, odpiral skrinjico in kazal strmečim ljudem suho zlato.

»Kupite, ljudje božji, kupite uhane, prstane, brožke! Kupite za svoje drage! Vse je samo čisto zlato! . . . Ha, vidite kako se to blešči? . . . Dam zastonj, samo kupite, kupite, da smo prijatelji! . . .«

In ljudje so si mencali oči, tipali mošnjčke, primerjali prstane, zbirali uhane in brožke. Ej, zlatinar ne pride skozi vas vsak dan! Židek je s prilizjenim smehom spravljajl denar . . .

Pri Škendrovih je bila Lenčika sama doma, ko pride v hišo Žid s skrinjico.

»Kupite! — Kupite! . . .«

Pa odpre skrinjico in jo postavi pred Lenčiko, da se ji je kar bleščalo.

»Uj!« se začudi Lenčika in prisloni bliže glavico.

To priliko pa porabi Židek in prime okroglo njeno bradico in jo uščene v lice.

»Hej, rožica! . . . Izberi! . . . Ako nimaš denarja, dam ti zastonj, samo . . .«

Lenčika zardi in ga tleskne po umazani roki, ter pahne skrinjico, da se je vse premešalo . . .

»Ti, Žid! . . .«

»Nič! . . . Nič! . . . Ako nečeš,« se smeje Žid, »ti pa ničesar ne dam . . . Viž li prstane? . . .«

Židek vklada premešano blago in Lenčika od daleč gleda one svetle stvari . . . Pa ji vstaja poželjenje za prstanom. Približa se zopet in si izbere prstan z rdečim kamenčkom. Primeri si ga, iztegne prste, pa jih zopet skrči in gleda prstan in ga gleda . . . Hej, kako ji je bil všeč, kako se ji je podal! . . .

»Koliko je ta prstan?«

»Ako hočeš, nič! . . .«

»Od tebe ga nečem, umazanec!«

»Tako pa, za te samo dve kronici, Bog me varuj izgube drugod! Vreden je najmanj deset kronec, pa tebi bi ga dal tudi zastonj, a ker ga nečeš, plačaj!«

Lenčika je bila v zadregi. Imela ni toliko, a ker bi bila prstan vendar rada imela, je bil Židek velikodušen, ga ji je dal za toliko, kolikor je imela . . .

Lenčika je bila vesela, da je dobila prstan tako poceni, Žid je bil zadovoljen, ker ga je tako drago prodal in je šel dalje za — dobičkom.

Škendrova Lenčika je nosila poslej ob nedeljah, ali kadar je šla malo bolje oblečena z domi — prstan . . .

Ker je bil prstan nov in se je še bleščal, je zbedel marsikoga v oči, in dekleta so si kmalu šepetala: »Viž jo! . . . Viž jo! . . . Ima ga! . . . Ni tako sveta ne, kakor se dela . . .«

Pa so od nevoščljivosti kar pihale.

Rojnikova dekla Marta je bila prstan kmalu ovohala. Takoj je bila prepričana, da ga ji je dal samo ta Marko in nihče drugi. Zato se je srdila na Lenčiko in Marka.

»Viž, zopet te je ena prehitela,« ji je dejal neki glas, in kri je vrela po njej. »Tako, prstan ji je dal! . . . O, to je tisto ‚srce‘ naredilo! . . . Le zakaj ga tudi jaz nisem kupila. Ej, kako bi se maščevala na to Lenčiko . . .«

Neke nedelje so srečale Marta in tovarišice Lenčiko za vasjo. Marti se zablisle oči togotno, in zaničljiv smeh ji zaigra na obrazu.

»Sedaj bodete videle!« namigne Marta tovarišicam.

Ko se srečajo, Marta ustavi Lenčiko.

»Kje si bila?«

Martine oči obvisi na prstanu. Zareži se zlobno in se začudi: »Lej!... Lej!... Pa imaš že prstan?... Kdo ti ga je pa dal?«

Lenčika zardi in izkuša skriti roko.

»Beži! . . . Beži! . . . Kdo bi mi dal prstan?«

Pa Marta ugrabi njeno roko in kaže prstan tovarišicam: »Vidite ga? . . . A—ha, ti ga je dal?... O, saj sem vedela!«

»Sama sem ga kupila . . .«

»Nikar ne taji! . . . Vsa fara že ve . . . Komanov Marko ti ga je dal!«

»Jej!« zavrisne Lenčika.

»Ti si dala njemu ‚srce‘, on pa tebi prstan!«

»Hehehe!« prasnejo v smeh Marta in tovarišice.

Lenčika bi bila od sramote skoraj skoprnela. Nikamor ni mogla pogledati, niti odgovoriti ni znala, kaj. Iztrga se in zbeži domov.

»Vidite jo! . . . Vidite jo! . . . Ima ga!« se grohotajo za njo dekleta.

»Pa ga ne bode dobila!« se grozi Marta.

VII.

»Čak!« . . .

Tako se je grozila Rojnikova dekla Marta Škendrovi Lenčiki in je povsod pripovedovala, kako tišči Lenčika za Markom.

Snide se Marta ob priliki z Markovo svakinjo Jerico, ki je tudi nekdam nosila prstan . . . pa vpraša hinavsko: »I, kaj pa vaši pravijo, da sta si vaš zet Marko in Škendrova Lenčika tako?«

»I, kako?« se začudi Jerica.

»I, tako, da se imata.«

»Ta dva? . . . Beži, beži! . . .«

»I — tako, res ne veste? . . . O, saj se mi je precej zdelo!«

»Saj tudi nič ni!«

»I, seveda ne! . . . Pa je! . . . Pa se imata! . . . Pa jaz vem! . . . Zakaj pa nosi prstan?«

»Kdo?«

»Ta Lenčika! . . . In Marko ga ji je dal.«

»Naš Marko? . . . Ne bodi, ne bodi tako porodna, pa me nikar ne draži!«

»No, saj pravim! . . . Tega nihče ne verjame! . . . Napósled bodem pa jaz na laži . . . Pa ga nosi, in Marko ga ji je dal,« poudarja Marta jezno, ker ji ni verjela.

V Jeričinem srcu vstane sumnja.

»I, kakšen pa je tisti prstan, o katerem praviš?«

»Zlat, pa precej širok in z rdečim kamenčkom na vrhu.«

»Pa si ga videla?«

»I, kajpak! Drugače bi pa ne mogla govoriti. Oni dan sem Lenčiko za roko prijela, pa sem si ga ogledala. Prav tak je.«

»Pa ga je on dal?«

»I, kdo pak? — Saj sem ji tudi povedala, ker jaz več vem kakor drugi ljudje . . . O, ta dva se imata! Pa še kako! . . .«

»Kaj pa veš? . . .«

Marte ni bilo treba prositi.

Jerica je kmalu vse vedela, zakaj Marta ji je na drobno razložila, kaj je videla in povrh, kar si je še izmislila.

»Torej zato ni privoščil prstana meni, da ga je dal njej . . . O, jaz vama zmešam!« si misli Jerica, in jeza jo je oblivala.

»Pa so vaši zadovoljni, da jo vzame?« izprašuje Marta na dalje.

»Naši? . . . O, da le zvedo, mu bodo že pokazali!«

»Kaj mu morejo? — Nič!«

»O, bodeš videla! — Tako? . . . Prstan ji je dal! . . .«

»Dal . . . dal! . . .«

»Pa ga bode tudi nazaj dala . . . Njegov prstan bodem jaz nosila.«

»Ti? . . .«

»Jaz! . . . Saj so naši rekli, da mora vzeti mene, pa me tudi bo, zakaj sem mu pa delala?«

»Tebe bode vzel? . . . A, zato!« se začudi Marta, in obraz se ji podaljša.

»Zato! Zato! . . . Viž, tako je, in prstan bode moj . . .«

»Tvoj?« se zareži Marta škodoželjno.

»Moj!«

»Saj ti ga ne bode dala nazaj!«

»Ga ji bom pa vzela!«

»Ti? . . . Hehehe! . . .«

»Jaz! . . . Bodeš videla . . . Ko jo dobim, pa jo razčesnem, da me bode pomnila.«

»Hehehe . . . Pa se udarita . . . za moža!«

To rekši gre Marta svojo pot in modruje: »Lej, lej, pa ga dôbi, ako moreš! . . . Dve silita vanj! O, ko bi bil Marko pameten! Od teh nobene, prav nobene, saj je nas drugih dosti, ki smo gorše in pametnejše. Ej, kako se ti ta Jerina nese, kakor bi nosila Marka že v žepu! . . . O, ko bi jaz mogla Marku oči odpreti! . . .«

Jerica je pa odslej imela druge, večje skrbi.

»Moj prstan! . . . Moj prstan! . . . In ta mleza ga nosi! . . . Uh! . . . Razčesnem jo, ko jo dobim, pa ga ji vzamem! . . .«

S tem strašnim naklepom v srcu je Jerica odslej ostrezala Škendrovo Lenčiko. Pa ji kar ni mogla blizu. Ob delavnikih sta se še kje srečali, pa takrat Lenčika ni imela prstana, pa ni mogla Jerica začeti, dasi je vse pokalo po njej. Zakaj potlej je bila zvedela tudi od drugih, da nosi Lenčika prstan.

Dobro je, da hodijo deklíči nadlegovat za moža preljubega sv. Antona. Ta je že marsikatero dekle uslišal, ko se mu je goreče priporočala. Tam se dobe dostikrat tudi tekmovavke, ki druga drugo izpodjedajo, pa se domenijo ondi z lepo ali grdo o svojih vzornikih, kar časih koristi . . .

Torej tam pod hribom, ki na njem kraljuje sv. Anton, se snideta neke nedelje Jerica in Lenčika, Lenčika se je vračala s tovarišicami od sv. Antona, Jerica pa je spela s tovarišicami k njemu na hrib . . .

»Vendar enkrat!« vzdihne Jerica hvaležno, ko vidi prihajati Lenčiko.

Strese se, ko se nekaj zabliska na Lenčikini roki.

»Uj! . . . Cak! . . . Sedaj boste nekaj videle!«
reče tovarišicam.

»Kje ste bile?« se zažene osorno Jerica in
stopi pred Lenčiko.

»Zgoraj! . . . Kam pa ve?«

»Pa gori!«

»Kaj imaš pa tukaj le? . . . He? . . . Pokaži!«
Jerica spretno ujame Lenčikino roko in brž
pogleda prstan.

To jo je presunilo, ko je videla prstan! Ravno
takega je nosila ona.

»Kdo ti ga je dal? zavrišči Jerica.

Lenčika zardi.

»Kaj te skrbi?«

»Njegov je! . . . Precej sem ž njim!«

Začne ji lomiti roko, da bi snela prstan.

»Ne vem, če blazniš kali? Pusti me!« se brani
Lenčika.

»Daj sem prstan, hinavka! — Prstan je moj! . . .«

»Ti blazniš! . . . Primate jo! . . .«

»Lenčika! . . . Jerica! . . . O, da vaju ni
sram! . . .«

»Sram naj jo bo, sram! — Vdovca lovi!«

»Lažnivka! . . .«

»Ta prstan je moje rajne sestre! . . . Komanov
Marko ti ga je dal . . . Prstan je moj! . . . Daj
ga sem!«

»Kaj meni Marko mari! — Prstan je moj!«

»Ha! . . . Tvoj! . . . Ti bom že dala! . . .
Sram te bodi, sram! . . . Za vdovcem, za našim
Markom drskaš in ga loviš! . . . Daj sem prstan!«

»Ali mi ga je on dal?«

»Kaj misliš, da ga ne poznam? On ti ga je
dal! . . . Hinavka!«

Vlečeta se za roke in sikata druga v drugo.
Lenčika stiska pest, da ji ne more Jerica iztegniti
prstov, v obraz je bila rdeča od jeze in sramote.
Proseče se je ozirala v tovarišice, ki so se pa vse
poredno smejale. Ej, kaj takega se rado vidi.

Jerica je napenjala moči, da bi prišla do prstana.
Pa brez uspeha. Lenčika se ji je upirala.

»Ali ga ne daš zlepa?« sikne Jerica.

»Nak!«

»Na, pa še to!« vikne Jerica, z levico potegne Lenčiki ruto z glave, z drugo pa ošine po obrazu, da se ji kar kri pokaže na nosu.

»Na! Na! . . . Tu imaš! . . . To! Pa še to! . . . Pa še eno!«

Ruto ji je zagnala po tleh in jo obdelavala z rokami po glavi, da so se ji kar lasje razsipali in se ji kri cedila iz nosa in iz prask.

Lenčika se spusti v glasán jok.

Tovarišice so komaj ukrotile besnečo Jerico.

»Beži, Lenčika! Beži!«

»Jaz ji pokažem! . . . Jaz! . . . O, bode že videla! . . . Moj prstan!« je sikala Jerica . . .

Lenčika pobere ruto in jo ubere domov glasno se ihtea.

»Jej! . . . Jej! . . . Jej! . . .«

»Ha! . . . Jaz ti pokažem! . . . Jaz! . . . Boš ti prestrezala moške? . . . Ha! . . . Meniš, ako imaš prstan, da imaš tudi že njega? . . . Ha! . . . Marka še nimaš, pa ga tudi ne dobiš!«

Tako je kričala Jerica in zrla kakor zmagujoč petelin za Lenčiko ter jo pobrala potem po drugi poti domov. Jezila se je še, postajala in pretila za Lenčiko: »Čak! . . . Čak! . . .«

Tovarišice so se umeknile po ovinkih v vas, potem, ko so jih ločile.

Hehetale so se v pest in na glas, pa vzklikale hudomušno: »Ali ste videle? . . . Te! . . . Te! . . . O, ljubi prstanček! . . . O ljubi vdovček! . . .«

Tisti dan je imel potem mir sv. Anton.

VIII.

Vsa razmršena, okrvavljena in objokana pripopiha Škendrova Lenčika po vasi. Z eno roko je skrivala oči, z drugo pa vlekla ruto za seboj.

»Glejte! Glejte! . . . Kaj pa to?« so se izpraševali možje, ki so vasovali na klopeh ob hišah.

»I, kaj pa je? . . . O, za pet ran!« so vriščale sosede in se radovedne zgrinjale pri Škendrovih.

Vsaka bi bila rada pomagala, pa Lenčika je odklanjala sleherno podporo.

»Zaprte vrata!« veli prestrašeni materi.

Mati zaloputne ženskam vrata pred nosom.

»Kam rinete? . . . Nič vas ne potrebujemo!«

»Glejte! . . . Glejte! . . . Ha! . . . To pa vendar nekaj pomeni!« so se zgledovale ženske in se umikale z dolgimi nosovi. »Skriti hočejo . . . Pa se pokaže! . . . O, gotovo se pokaže, kaj je bilo.«

Postajale so v gručah, pozvedovale in ugibale, kaj je. In možje istotako. Niso radovedni tako, kakor so ženske, pa vendar morajo vse vedeti.

»Otrok moj! . . . Kaj ti je?« vpraša Škendrovka vsa prestrašena.

»O, mati! . . . mati! . . . dahne Lenčika in potok solz ji lije po licih . . .

»Otrok! . . . Govori! . . . Kaj ti je Lenčika?«

»O, nič! nič!«

»Pa vsa krvava! . . . Vsa zmršena! . . . Vsa opraskana! . . . Jej! . . . In vsa objokana! . . . Povej, kdo te je? . . . Povej, da mu izpraskam oči!« vika mati.

»Jerica me je! . . . Jerica! . . . Ta, ki bi rada Komanovega Marka.«

»Ta? . . . Tebe? . . . Pa zakaj?«

»Zaradi Marka! . . . šepetne Lenčika in zakrije oči. Škendrovki se je nekaj posvetilo, pa vpraša hčerko: »Ali bi ga tudi ti rada?«

»O, rada . . . rada!«

Mati se nasmehne.

»Pa sta se! . . . Pa tako grdo! . . .«

»Ona me je!«

»Ti pa nje nič?«

»Nič!«

»O, jo bodem pa jaz! . . . O prvi priliki, ko jo dobim! . . . O, jaz ji razbrazdim obraz, da bode vedela, kdaj se je mojega otroka doteknila!« se je hudovala Škendrovka.

»O, mati, nikar! . . . Kaj si bo mislil Marko! . . . Kaj bi dejal! . . .«

»Kaj meni mar!«

»Pa je meni! . . . Jaz ga imam rada . . .«

»Ti? . . .«

Lenčika se umije in obriše, pa sede z opraskanim obrazom na klop, kamor potegne tudi mater. Premagana sicer, je vendar s polnim upanjem pripovedovala materi, kako hrepeni za Markom, kako rada bi bila njegova . . .

Škendrovka je kimala in pritrjevala.

»O dober bi bil, dober, ta Marko!«

Medtem je bila oživila vsa vas. Bojne priče so se bile vrnile in šlo je od ust do ust, in mlado in staro se je zgrinjalo na vasi, da prerešeta in presodi ta dogodek.

»Takega pa še ne, kar vas stoji! . . . O, da jih ni sram! . . . Zaradi vdovca se stepo!« pri-rahtata Rojnica in Marta na vas . . . »Ali že veste?«

»I, kaj bi ne! . . . Saj smo videle!«

Govorilo in smejalo se je vse vprek.

»Takó so se! . . .«

»O, pa še kakó! . . .«

»Katera je bila hujša?«

»O, ta Jerina! . . . Naenkrat ji je bila v laseh in očeh, pa ji je kar kožo potegnila z nosa!«

»Pa zakaj? . . .«

»Zaradi nekega prstana . . . Pravijo, da je Komanov Marko dal Lenčiki prstan! . . .«

»Pa bi ga Jerina rada? . . .«

»I, kajpak! . . . Odtodi jeza.«

»Ona mu je pa srce dala!« se oglasi Marta.

»Saj bi mu ga tudi ti, ko bi ga maral.«

»Hahaha!«

»Vse gredo za njim!«

»Kdo se zmeni zanj?«

»O, še se bodo teple zanj, še! . . .«

»Pa še kako se bodo! . . . O, da jih ni sram!«

»Ali se vam to čudno zdi?« se oglasi Zaman.

»To je že od nekdaj tako . . . Rože se obračajo za solncem, dekleta pa za možem!«

»I — kajpak! . . . Tako je! . . .«

»O, jaz sem še druge reči videl . . . Marko je dve hkrati prepeljal!«

»Celjust!« se oglasi Marta.

»Ali jo vidite? . . . Ta, ta Marta tišči za njim in pa tista, ki jih je dobila. Varuj se, da tudi tebe kdo ne preobrazi!«

»Jav! . . . Jav! . . . Pa naj si ohrani človek dobro ime! Le čakaj!« zapreti Marta in zbeži domov osramočena.

Tudi druge ženske se umaknejo, zakaj nobena ni hotela stati za tarčo Zamanu.

»Hahaha!« se je grohotal za njimi Zaman. »Vse so enake . . . Glejte jih! . . . O, jaz sem vedel!«

Martino srce je bilo zopet polno upanja, pa je modrovala: »I, menda vendar ni tako neumen, da bi vzel teh katero, ki se očitno pretepata zanj in ga sramotita. Saj menda ni še na glavo pal! . . . Kaj si neki misli Marko o meni? . . .«

IX.

Tudi Jerica je domov prijokala.

Videla je tisti prstan na Lenčikini roki. In ravno tak prstan je nekdaj sama natikala. In sedaj! . . . Ona ga nosi! . . . Ah, ko bi ji bil samo prstan dal, naj bi ji ga dal, naj bi ji dal še enega, toda dal ji je še več, o, dal ji je svoje srce, Marko ji je dal sebe, in za njim je hrepenela sama.

»O, Marko, o, Marko!«

Zato bi bila Lenčiko najrajša raztrgala, ugonobila, da bi ji ne bila na poti. Prstan ji je pulila iz roke, toda hotela ji je izpuliti Marka.

»Marko! . . . Marko! . . .«

Seveda ji je od togote kopitljalo srce. Ko je pa šla sama domov in ji je izginila izpred oči Lenčika, je začela Jerica premišljati in takrat se ji je zdelo, da je bil morda ta boj za prstan brezuspešen, da si ni priborila Marka, kakor si ni prstana. Pri tem spoznanju jo je zbolelo srce, prsi so ji postale pretesne vsled srčne bolečine.

»Marko! . . . O, moj ljubi Marko!« zaječi, in solze se ji udero po licih.

In ko prijoka domov, zaječi: »O, mati, mati, ko bi Vi vedeli! . . .«

Mati je bila vsa prestrašena in vpraša osupla:
»Jezes! . . . Jerica! . . . Kaj pa ti je? . . .«

»O, ko bi Vi vedeli!«

»Kaj? . . . Kaj? . . . Povej vendar! . . .

Jerica še enkrat milo zaječi, potem pa pove s trgajočim glasom: »Naš Marko je dal Škendrovi Lenčiki prstan! . . .«

»I, kakšen prstan?« vpraša mati in se čudi.

»I, tistega, saj veste! . . . Pa rad jo ima! . . .«

»Beži! . . . Beži! . . .

»Boste videli! . . . Pa vzel jo bode! . . .«

»Ne bodi! . . . Ne bodi! . . .«

»No, boste videli . . . Jaz bodem pa še tako! . . .

Zakaj je pa Lenčiki dal prstan in ne meni?«

Sedaj je pa začelo iti tudi materi po glavi.

»Kaj pa, če bi bilo res?« si misli stara in pozveduje o vsem . . .

In čimbolj je Jerica pripovedovala, tembolj je bila stara prepričana, da je res tako, in v njenem srcu je vstajala togota, in oblastnost se je pasla.

Ko Jerica pove, kar je vedela, se razkorači stara: »Ha! . . . Jaz mu pokažem, jaz! . . . Tako? Prstane že razdaja! . . . Za ljubici iztiče! . . . Tja grem, pa mu povem, kar mu gre! . . . O, bode že zvedel, kaj se spodobi . . . Za ženo je vendar sestra prva! . . . I, seveda! Sedaj, ko smo ga mi izkopali iz nesnage, bode pa nam hrbet obračal . . . Sedaj lahko! . . . Hvaležnost, hvaležnost! . . . Té ni! . . . Dobro mu hočemo, pa neče in neče! . . . Kaj ni bila rajna dobra? Še preveč! . . . Objedel se je! . . . Pa jaz mu pokažem! . . . Jerica, le obriši se! . . . Tvoj bode, ali pa nobene! . . . Mi imamo tudi še nekaj besede! . . . Ne bode delal ne, po svoji glavi! . . . Pa otroke ima! Misli, da bode druga ženska potrpeła ž njimi tako, kakor domača? . . . Ne boš, Marko! . . .«

Materine besede so bile hladilni balzam na Jeričine srčne rane. Solze so se posušile. Srce je bilo zopet polno upanja in je vriskalo: »O, Marko bode moj! . . . Lenčika, šk! šk!«

Mati izpregovori s starim nekaj besed, pa se odpravi.

X.

Komanov Marko je doma pestoval . . . Drugi možje so ob nedeljah šli v gostilno ali so pa vasovali, a vdovec Marko je moral pestovati, ker ni imel kdo drugi. Najemati pestunje ob nedeljah ni mogel, niti hotel, da se je kaj prihranilo . . .

In takrat pri otrocih je mislil vselej na ženo. In v takih primerih je tudi premišljeval o gospodarstvu in čimdalje bolj spoznaval, da tako ne more biti, da je hiši treba gospodinje in otrokom matere.

»Oženil se bom, da bode zopet red,« je sklenil tiho sam pri sebi in ugibal, kje in kako bi se ženil, da bi se prav oženil.

Ko je tako časih sedel sam pred hišo, je videl v duhu pred seboj dolg izprevod znanih dekličev polagoma pomikati se mimo, tako počasi, da je ogledal vsako, precenil vsako. Vrstile so se druga za drugo: Lenčika, Marta, Jerica in polna kopica drugih. In njegove oči so najdalj visele ob Lenčiki, srce ga je vleklo k njej, in časih se je zasačil, da občuduje le Lenčiko v dolgem izprevodu, da vseh drugih ne vidi, da jih ne mara, ne te Marte, ne Jerice in nobene druge. V takem trenutku se je spomnil, kdaj se mu je Lenčika tako prikupila. Spomnil se je, kako je prišel z Marto do korita, kjer se je njima pridružila in dala njegovi hčerki medeno srce. Takrat ni čutil, kaj to pomeni, a čim večkrat se je spomnil tega, tembolj je bil prepričan, da ga nekaj vleče k njej.

»Ko bi to vzela,« je menil večkrat sam pri sebi in mislil na tisto 'srce', na Lenčiko in na ženitev.

Tiste nedelje je sedel pri njem sosed in ga je izpeljal to in ono. Vedeti je hotel, ali se oženi, ali kako, ker je videl, da mora kako prekreniti, ker brez gospodinje ne more biti. Obračal je Markove misli na to in ono žensko ter jo hvalil, da je dobra, da ima denar . . .

Pa čimbolj je sosed Markove misli navajal drugam, tembolj so silile h Škendrovi Lenčiki, k oni ponižni, blagi deklici, ki ima srce tudi za otroke.

»Oženim se, pa táko vzamem, da bode imela rada otroke,« je povedal pozvedujočemu sosedu.

Več pa ni hotel povedati ta Marko, a sosed je bil za enkrat zadovoljen in je hitel domov, povedat ženi, da bode Marko skoraj ženin.

Marko je sedel sam z otroki, govoril ž njimi in mislil na Lenčiko, pa premišljal, ali bi jo snubil, ali ne. In srce mu je dejalo: »Snubi jo! . . . Vzemi jo! . . .«

In takrat, mrakovi so padali, prišumi okoli ogla tašča. Marko osupne. Tašča se je držala napeto kakor obnebje pred nevihto. Pogledala je Marka ostro, kakor bi mu hotela predreti v skrajnji kotiček njegove duše.

»Vi tukaj? . . . Pa tako kesno?« vpraša plah in začuden.

»Ali ti ni prav?«

»I, prav! . . . Kaj sem Vas kdaj podil od hiše kali? Noč bo, pa se mi čudno zdi, ker šele sedaj prihajate.«

»Saj bi ne prišla! . . . Pa če človek take reči zvé, mora iti.«

»Kaj pa je? . . . Kaj ni prav? . . .«

»Pa pojdiva v hišo, da se pomeniva, ker ni, da bi se zunaj take reči menila!«

»Kakšne?«

Marko vstane in nese dete v hišo, drugo pograbi tašča.

Gredoč premišlja Marko, kaj bi bilo, pa se ni mogel domisliti ničesar.

»Tak' tako!« začne tašča. »Lepe reči sem zvedela o tebi . . . Ha! . . . Komaj si pokopal rajno, imaš že ljubice . . . Tak' tako ljubezen imaš do rajne, do otrok in do nas? . . .«

»Kakšne ljubice imam?« skipi Marko.

»Kar molči! . . . Vse vem . . . Vse je očito . . . Da greš ti tako narejati . . .«

»Kakšno?«

»O, uboga naša Jerica! Vsa je bila zaverovana v te. Samo nate je mislila, pa ji greš tako narediti, da revica kar blazni in gotovo bode zbolela, tako ji je hudo.«

»Zakaj? . . . Kaj sem jaz kaj kriv?«

»Kdo pak! . . . Ti, ti, pa nihče drugi. — Veš, da je vedno mislila nate, in vsi smo bili zadovoljni, da se vzameta, kar bi bilo edino prav . . . Pa to narediš!«

»Kaj sem pa vendar naredil Jerici? . . . Še pogledam je ne!«

»Kje je pa tisti prstan? Ha? . . . Ali ga nisi dal tisti mlezi, tisti Škendrovi Lenčiki, da se sedaj postavlja ž njim? . . .«

»Prstan?« se začudi Marko. »Prstan? . . . Da bi bil jaz Lenčiki prstan dal? . . .«

»Nič ne taji! . . . Dal si ga . . . Dekle je samo videlo. Zato ji gre ob pamet . . . O, moja dobra hčerka! . . . O, uboga Jerica! . . .«

»Jaz nisem dal nobenega prstana, tudi Škendrovi Lenčiki ne!« jo zavrne Marko.

»Kaj bodeš tajil! . . . Saj ga dekle, naša Jerička dobro pozna . . . Šaj ga je že nosila, sedaj ga je videla pa na Lenčikini roki. O, ne boš utajil ne! . . . S to mlezo se pečaš! . . .«

Marko se zasmije.

»Sedaj se pa še posmehuj! . . . To imam za dobroto, da smo s teboj v žlahto stopili . . .«

»Jaz se Vam ne posmehujem, ampak neumno se mi zdi, da Vam prstan po glavi roji.«

»I, roji! . . . Šaj mora rojiti! . . . Jaz sem mislila, da bodeš dal prstan naši Jerici, pa ga daš tisti Škendrovi, ki nihče ne mara za njo . . . Veš, sram te bodi!«

»Ali poznate tudi Vi tisti prstan?«

»Kaj bi ga nè, saj mi ga je rajna dostikrat pokazala. V temi ga poznam!«

»Prav. — Sedaj pa poglejte!«

To rekši odpre skrinjo, vzame škatlico in jo odpre, pa pokaže prstan.

»Ali ga vidite? . . . Ali je pravi? . . .«

Stari se pobesi nos in osramočena prizna:
»Ravno tisti je . . . O, da se je tako premotila! . . .«

»Kaj pa komu ta prstan mari?«

»I, mari! . . . Ako bi jaz koga rada imela, bi se tudi brigala zanj . . . Pa kdo ji je prstan dal? . . . Pa ravno takega! . . . O, da se je naša Jerina tako premotila in jo tako premikastila, tako opraskala . . .

»Katero?«

»To Škendrovo Lenčiko.«

»Zakaj?«

»Zaradi tebe in tega prstana.«

»Zaradi mene?«

»Zaradi tebe! . . . Ti si tega kriv!«

»Jaz? Kako vendar? . . . Za božjo voljo!«

»Zakaj pa nisi Jerici precej prstana dal? . . .

Pa bi tega ne bilo.«

»Jaz naj bi Jerici prstan dal?«

»I, kako pak!«

»Takole! . . . Vidite?«

Pa potegne s prstom pod nosom.

»Jerico poznam in ji nikoli ne dam prstana.

Pa tudi izbirali mi ne bosta vedve nobene, da vesta! . . .«

»Pa jo boš vzел!«

»Pa si jo bom sam izbral!«

»Jerico bodeš vzел!«

»Ko bi je ne poznal! . . . Pa jo poznam!«

»Kaj ni pridna in čedna?«

»Le imejte jo!«

»Tak' je ne bodeš vzел?«

»Nikoli!«

»Ha! . . . Bomo videli! . . . Ako Jerice nečeš, pa nobene, nobene, da veš!«

»Hahaha! . . . Tisto pa, kakor bo!«

Tašča ga jezno pogleda in gre.

»Zaradi mene je bila Lenčika tepena, zaradi mene? . . . Tega bi ne bil nikdar mislil,« si je dejal potem Marko in še bolj mislil na njo.

Ko Jerica zvé, da ima Marko še oni prstan, je bila potolažena, ker je mislila, da Marko za njo še ni izgubljen, pač pa jo je zelo skrbelo, kje je dobila Lenčika tisti prstan, ki je tako podoben onemu.

»Le kdo ga ji je dal?«

Toda nihče ni vedel, ampak mislil si je vsak: »Nihče drug kakor ta Marko.«

XI.

Komanov Marko se je bil naveličal vdovstva. Brez gospodinje ni mogel biti več in otrokom je bilo treba matere. Smejal se je, ko ga je hčerka izpraševala: »Ali bodo teta še takega srčka dali?«

»O, še, še! . . . Le pridna bodi!«

Pa se mu je dobro zdelo, da tudi otrok ni pozabil Lenčike.

»Lej! . . . Lej! . . . Kako ti otrok pozna!« je dejal sam pri sebi in še bolj mislil na njo.

Napósled ni imel nobenih dvomov več. Zavrgel je bil Jerico in Marto ter vse druge, ki so se mu tako slučajno nastavljale in je šel snubit Lenčiko.

»Ti si bila enkrat zaradi mene tepena, kaj ne?« jo je vprašal Marko.

Lenčika zardi.

»Pa po nedolžnem . . . Zaradi prstana, ki ti ga nisem bil dal . . . Na, ako hočeš, dam ti ga sedaj! . . .«

Lenčika ga pogleda hrepeneče, a on ji ponudi prstan.

»O, ravno tak je!« vzklikne Lenčika nehote in ga ogleduje.

»Ali ga že imaš?«

»O, kajpada! . . . Pa ravno takega!«

»Torej potem mene ne maraš? . . . I, kdo ti ga je pa dal?«

»Od juda sem ga kupila sama.«

»A, zatorej je Jerica planila po tebi, hahaha... Ali si še huda na njo? . . .«

»Nič več . . . Je vsaj vedela, da te imam rada . . .«

»Ali me imaš? . . . Pojdeš li z menoj? . . .«

Lenčika pogleda mater.

»Ako je záte,« meni mati.

»Všeč si mi in pa otroci te imajo radi. Micika te kar ne more pozabiti. S tistim ‚srcem‘ si se bila tako prikupila.«

Lenčika si natakne prstan in ga ogleduje, zadovoljno se smehljajoč.

»Pojdeš z menoj?«

»Marko, s teboj pa, kamor hočeš,« dahne Lenčika in mu stisne roko.

»Veš, otroke imam.«

»O, ti so potem tudi moji.«

»Pa se vzemita, ker se imata tako rada!« pri-trdi mati, ko je videla, da sta tako drug za drugega.

»Pa bodeš imela otroke rada?«

»O, rada, rada!«

»Pa mene tudi?«

»I, kajpak, tudi! . . .«

»Pa bo pomanjkanje in trpljenje.«

»E, kaj tisto! . . . Da bodem le tebe imela . . .«
Lenčika je bila nevesta.

V nedeljo so potem oba vrgli raz leco ljudem v zobe.

»Hahaha,« se je zasmeljal v predzadnji klopi Zaman in je sunil s komolcem soseda. »Ali slišiš?... O, jaz sem vedel, da bode tako.«

»I, kaj pa hoče?«

»Mora se, da bode imel vsaj mir pred ženskami. Kako so pa šle za njim . . .«

»Ta Lenčika?«

»O, druge še bolj! . . . Jaz sem videl . . . Rojnikova dekla se je kar metala za njim in ta Jerica, sestra rajne, se je pa tepla zanj.«

»Kaj praviš! . . .«

Takrat je pozvonilo.

Rojnikovi Marti je udarila vsa kri v glavo in na srce ji je pala teža; ko bi ne bila tako trdnih nog, pa bi se bila zgrudila. Tako se je pa zdržala in do konca maše ji je odleglo.

Ko je šla s tovarišicami domov, začne: »Pa ga je dobila.«

»Ga je . . .«

»Vdovca, . . . hihhi . . . pa koliko je trpela zanj . . . Ve ne veste . . .«

»Vemo . . . Tepena je bila . . .«

»Pa še kako . . . In kako je drsala za njim. Jaz sem videla . . . ‚Srčke‘ mu je kupovala, da ga je ujela. Pa še misli: Bog vé, koga je dobila . . .«

»Vdovca . . .«

»Pa troje otrok . . . hihhi . . . Zibala bode
lehko precej.

»Hehehe! . . .«

»Jaz bi ga že ne marala, naj bi se mi še tako
ponujal.«

»Vdovca? . . . Saj se nam še fantov ne manjka . . .«

»O, vdovca pa že ne! . . . Rajša sem sama
do konca . . .«

»Hehehe! . . .«

Jeričina mati je pa razlagala prijateljicam in
znankam o Marku.

»Nič ne rečem, je že . . . Pa Bog vé, kako
dobro se rajni ni godilo, zato ga Jerica ni hotela . . .
O, saj se ji je ponujal . . . Jaz je pa nisem hotela
siliti, se bode že še možila . . . Veste, naša Jerička
je izbirčna; vsak ni za njo . . .«

»Pa vendar pravijo, da se je enkrat tepla za
Marka.«

»O, kako je svet zloben! Za neki prstan se je,
ker je mislila, da je od rajne, ki bi ga bila rada
imela za spomin, ker jo je tako rada imela . . .«

»Tak' tako!«

»Tako! . . . Tako! . . . Svet pa narobe obrne.«

Jerica je pa sama drobila domov; za tovarišijo
kar ni marala.

»Tak' prstan ji je bil pa vendar dal! . . . Pa
je tajil! . . . O, ko bi bila jaz vedela! . . . Še bi jo
bila, še . . .«

Tako je modrovala po poti.

Ko sta šla Marko in Lenčika od poroke, je
gledala Marta nevoščljivo izza vogala in mislila:
»Kdaj bodem pa jaz tako? . . . Da bi bila to ve-
dela! . . . Veliko 'srce' s štirimi papirčki bi mu bila
kupila . . . O, sedaj bodem že vedela . . .«

Prestregel ju je tudi Zaman.

»Ali ti nisem pravil, Marko? . . . Pa danes
gresta sama! Vesta, kje smo se bili srečali? . . .
Druga je pa ostala.«

»I, kajpak! . . . Obeh ne morem vzeti . . .«

»Prav si izbral . . . Na srečo! . . .«

Ko sta bila Lenčika in Marko sama, se ga je oklenila okrog vrata in ga stiskala: »Moj Marko! . . . Moj Marko! . . . Moj ljubi mož!«

Marko se je smejal in jo poljubljal.

»Moja Lenčika! . . .«

